

libris .RO

libris.ro pentru oameni și cărți

Raftul
Denisei

Arthur Golden

Memoriile unei gheșe

roman

HUMANITAS
fiction

Nota traducătorului

Memoriile unei gheișe

Traducere din engleză de
OANA CRISTESCU

HUMANITAS
fiction

1

Să ne închipuim că noi doi am sta într-o încăpere liniștită, cu vedere spre grădină, sporovăind și sorbind din ceștile cu ceai verde, povestind ceva care s-a întâmplat cu multă vreme în urmă, iar eu ți-aș spune: „După-amiaza când l-am cunoscut pe cutare... a fost cea mai frumoasă după-amiază din viața mea și cea mai nefericită, în același timp”. Îmi imaginez că ai pune jos ceașca și ai întreba: „Ei bine, cum a fost de fapt? Cea mai frumoasă, sau cea mai nefericită? Pentru că nu se poate să fi fost amândouă!” În mod normal, aș râde singură de mine și ți-aș da dreptate. Dar adevărul e că după-amiaza când l-am cunoscut pe domnul Tanaka Ichiro a fost cea mai frumoasă și cea mai nefericită din viața mea. Îl găseam fascinant, în asemenea măsură încât și mirosul de pește al mâinilor lui era un fel de parfum. Dacă nu l-aș fi cunoscut, sunt sigură că n-aș fi devenit gheișă.

Nu m-am născut și nu am fost crescută pentru a deveni gheișă în Kyoto. Nici măcar nu m-am născut la Kyoto. Sunt fiica unui pescar din Yoroido, un orașel de pe coasta Mării Japoniei. În toată viața mea, n-am povestit la mai mult de o mână de oameni despre Yoroido, sau despre casa în care am crescut, sau despre mama și tatăl meu, sau despre sora mea mai mare — și cu siguranță n-am povestit nimic despre cum am devenit gheișă, sau ce înseamnă să fii gheișă. Cei mai mulți oameni preferă să-și păstreze fanteziile despre cum mama și bunica mea au fost gheișe, și cum am învățat să dansez de cum am fost întărcată și așa mai departe. De fapt, acum mulți ani, tocmai îi turnam o ceașcă de ceai unui bărbat când el a menționat din întâmplare că fusese la Yoroido cu doar câteva

zile în urmă. Ei bine, m-am simțit cum trebuie să se simtă o pasăre după ce a traversat în zbor oceanul și dă peste o altă ființă care-i cunoaște cuibul. Am fost atât de surprinsă, că nu m-am putut opri să nu exclam:

— Yoroido! Acolo am crescut!

Bietul om! Pe chipul lui s-a abătut cea mai izbitoare schimbare de expresie. Se străduia din răsuputeri să zâmbească, însă nu îi reușea deloc, pentru că nu-și putea șterge uluirea de pe chip.

— Yoroido? a spus el. Nu poți vorbi serios.

Cu mult timp în urmă mi-am compus un zâmbet foarte exersat, pe care-l numesc „zâmbetul Noh”, pentru că seamănă cu o mască Noh, ale cărei trăsături sunt înmărmurite. Avantajul lui este că bărbații îl pot interpreta cum doresc; îți închipui, cred, cât de des mi-a fost de ajutor. Am hotărât să-l folosesc chiar atunci și, bineînțeles, a funcționat. El a răsuflat adânc și a pus jos ceașca de sake pe care i-o turnasem, apoi a izbucnit într-un râs copios, care sunt sigură că era în cea mai mare parte provocat de ușurare.

— Ce idee! a spus, scoțând încă un hohot de râs. Tu, să crești într-o fundătură ca Yoroido! E ca și cum ai face ceai într-o găleată! De asta ești atât de amuzantă, Sayuri-san. Uneori aproape că mă faci să cred că glumele tale sunt adevărate.

Nu-mi face prea multă plăcere să mă gândesc la mine însămi ca fiind ceai făcut într-o găleată, dar mi se pare că, într-un anumit fel, e adevărat. În definitiv, chiar am crescut în Yoroido și nimeni nu poate pretinde că ar fi un loc fermecător. Aproape nimeni nu-l vizitează. Cât despre cei care locuiesc acolo, nu au niciodată ocazia să-l părăsească. Probabil că te întrebi cum am ajuns eu să-l părăsesc. Chiar așa începe povestea mea.

*

În micul nostru sat de pescari numit Yoroido, trăiam în ceea ce se chema o „casă cherchelită”. Fusese construită lângă o stâncă mereu bătută de vântul dinspre ocean. În copilărie mi se părea că oceanul suferă de o răceală îngrozitoare, pentru că respira șuierat și uneori strănuta din rărunchi — ceea ce putea însemna că fuseserăm izbiți de o pală de vânt, care împroșcase în jur o mulțime de stropi. Am hotărât că micuța

noastră casă trebuie să se fi simțit jignită de oceanul care-i strănuta din când în când în față și se lăsase pe spate, încercând să se ferească. Probabil că s-ar fi prăbușit dacă tata n-ar fi cioplit un lemn dintr-o veche barcă de pescuit ca să-i proptească streășina, lucru care făcea casa noastră să arate ca un bătrân cherchelit care se sprijinea într-o cârjă.

În casa cherchelită am dus o viață oarecum anapoda. Și asta pentru că, încă din fragedă copilărie, semănăm atât de mult cu mama, și aproape deloc cu tata și cu sora mea cea mare. Mama spunea că e din pricină că eram plăsmuite la fel, ea și cu mine — și e adevărat că amândouă aveam același gen de ochi stranii, cum rar mai poți vedea în Japonia. În loc să fie cafeniu închis, ca ai tuturor, ochii mamei mele erau de un cenușiu translucid, iar ai mei sunt exact la fel. Când eram mică, i-am spus mamei că sunt convinsă că cineva i-a făcut o gaură în ochi și toată cerneala s-a scurs din ei, lucru care i s-a părut foarte amuzant. Ghicitoarele spuneau că are ochi de o culoare atât de palidă pentru că personalitatea ei e făcută cu prea multă apă, atât de multă încât celelalte elemente abia dacă mai sunt prezente — și de aceea, spuneau ele, trăsăturile ei nu se potrivesc una cu alta. Oamenii din sat spuneau că ar fi trebuit să fie nespus de atrăgătoare, pentru că părinții ei așa fuseseră. Ei bine, piersica are un gust minunat și la fel și ciuperca, dar nu le poți pune una lângă alta; aceasta era farsa teribilă pe care i-o jucase natura. Avea buzele pline ale mamei ei, dar și fălcile proeminente ale tatălui, ceea ce dădea impresia unei picturi delicate așezate într-o ramă prea greoaie. Iar frumoșii ei ochi cenușii erau tiviți de gene dese, care trebuie să fi arătat impunător pe fața tatălui ei, însă care pe ea o făceau să pară tot timpul uimită.

Mama spunea mereu că se măritase cu tata pentru că personalitatea ei avea prea multă apă, iar a lui era făcută cu prea mult lemn. Cei care-l cunoșteau pe tata înțelegeau imediat ce voia să spună. Apa curge repede dintr-un loc într-altul și găsește întotdeauna o crăpătură prin care să se scurgă. Lemnul, pe de altă parte, se ține bine de pământ. În cazul tatălui meu, acesta era un lucru bun, pentru că era pescar, iar un bărbat cu mult lemn în personalitatea sa se simte în largul lui pe mare. De fapt, tata se simțea mai tihnit pe mare decât

în oricare alt loc și niciodată nu se îndepărta prea mult de ea. Mirosea a mare chiar și după ce se spăla. Când nu pescuia, stătea pe podea în camera întunecoasă din față și repara vreun năvod. Iar dacă năvodul ar fi fost o creatură adormită, nici n-ar fi trezit-o, la viteza cu care lucra. Tot ce făcea, făcea la fel de încet. Chiar și atunci când își lua o expresie concentrată, puteai să alergi afară și să golești cada de baie în timpul cât îi trebuia lui să-și reazeze trăsăturile. Fața lui era foarte ridată și în fiecare rid ascunsese o grijă sau alta, așa că parcă nici nu mai era fața lui, ci mai degrabă un copac cu cuiburi de păsări pe fiecare ramură. Trebuia să se lupte permanent s-o controleze și părea mereu epuizat de efort.

Când aveam șase sau șapte ani, am aflat despre tata ceva ce nu știussem până atunci. Într-o zi l-am întrebat: „Tati, de ce ești așa de bătrân?” A ridicat din sprâncene, până când ele au ajuns să arate ca două umbrele deasupra ochilor lui. Apoi a răsuflat adânc, a clătinat din cap și a spus: „Nu știu”. Când m-am întors către mama, mi-a aruncat o privire care însemna că o să-mi răspundă ea la întrebare cu alt prilej. A doua zi, fără o vorbă, m-a luat și am coborât dealul către sat, apoi pe o potecă prin pădure, către cimitir. M-a condus la trei morminte dintr-un colț, cu trei pietre de mormânt albe, mult mai înalte decât mine. De sus până jos erau acoperite de caractere negre, cu aspect sumbru, dar nu mersesem îndeajuns de multă vreme la școala din sat ca să știu unde se termină unul și unde începe celălalt. Mama a arătat către ele și a spus: „Natsu, soția lui Sakamoto Minoru”. Sakamoto Minoru era numele tatei. „Moartă la douăzeci și patru de ani, în cel de-al nouăsprezecelea an al dinastiei Meiji.” Apoi a arătat către următorul: „Jinichiro, fiul lui Sakamoto Minoru, mort la șase ani, în cel de-al nouăsprezecelea an al dinastiei Meiji”, și către cel de-al treilea, care era identic, cu excepția numelui, Masao, și a vârstei, care era de trei ani. Mi-a luat ceva timp ca să înțeleg că tata mai fusese însurat o dată, cu multă vreme în urmă, și că întreaga lui familie murise. Nu după multă vreme m-am întors la mormintele acelea și am descoperit că tristețea e un lucru foarte greoi. Trupul meu cântărea dublu față de cât cântărise cu o clipă înainte, de parcă mormintele mă trăgeau în jos, către ele.

Cu toată apa și tot lemnul, cei doi ar fi trebuit să intre în armonie și să aducă pe lume copii dăruți cu îmbinarea corectă a elementelor. Sunt sigură că a fost o surpriză pentru ei că s-au ales cu câte unul din fiecare. Pentru că nu numai că eu semănam cu mama și-i moștenisem ochii atât de neobișnuiți; sora mea, Satsu, îi semăna tatălui nostru atât cât putea cineva să-i semene. Satsu era cu șase ani mai mare decât mine și, desigur, fiind mai mare, putea face lucruri pe care eu nu le puteam face. Dar Satsu avea calitatea remarcabilă de a face totul ca și când ar fi fost, de fiecare dată, un accident. De exemplu, dacă îi cereai să toarne un castron de supă din oala de pe plită, reușea s-o facă, dar părea că o vărsase în castron din pură întâmplare. O dată chiar s-a tăiat într-un pește, și nu cu cuțitul cu care-l curăța. Ducea un pește înfășurat în hârtie, urcând dealul dinspre sat, când a alunecat și peștele i s-a prelinș pe picior în așa fel încât a tăiat-o cu o aripioară.

Poate că părinții noștri ar fi avut și alți copii în afară de Satsu și de mine, mai ales că tata spera să aibă un băiat cu care să iasă la pescuit. Dar când eu aveam șapte ani, mama s-a îmbolnăvit foarte rău, de ceva care probabil era cancer osos, deși la vremea aceea n-aveam idee ce se întâmplă. Singura ei scăpare de suferință era somnul și curând a început să se comporte ca o pisică — adică să doarmă aproape tot timpul. Lunile treceau, și ea dormea mereu, și curând începu să geamă de fiecare dată când se trezea. Știam că ceva se schimbă rapid pe dinăuntru ei, dar, pentru că personalitatea ei avea atâta apă, lucrul ăsta nu mi se părea îngrijorător. Uneori slăbea în câteva luni, dar se întrema la fel de rapid. Însă pe când împlinisem nouă ani, oasele feței ei începuseră să devină proeminente, apoi nu s-a mai îngrășat niciodată la loc. Nu mi-am dat seama că apa se scurgea din ea din cauza bolii. La fel cum algele marine sunt îmbibate cu apă, înțelegi tu, dar devin casante atunci când se usucă, mama pierdea din ce în ce mai mult din propria esență.

Apoi, într-o după-amiază când stăteam pe podeaua gloduroasă a camerei noastre întunecoase, cântând unui greier pe care-l găsisem de dimineață, am auzit o voce de la ușă:

— Hei! Deschideți! Sunt doctorul Miura!

Doctorul Miura venea la noi în sat în fiecare săptămână și începuse să urce dealul ca s-o viziteze pe mama de când ea se îmbolnăvisese. Tata era acasă în acea zi, fiindcă venea furtună mare. Stătea pe locul obișnuit de pe podea, cu mâinile lui mari, ca doi păianjeni, încurcate într-un năvod. Dar s-a oprit o clipă pentru a-și aținti privirea asupra mea, ridicând un deget. Asta însemna că voia să deschid eu ușa.

Doctorul Miura era un om foarte important — sau cel puțin așa credeam noi în sat. Studiase la Tokyo și mergea vorba că știe mai multe caractere chinezești decât oricine altcineva. Era mult prea mândru ca să ia în seamă o creatură ca mine. Când i-am deschis ușa, și-a scos pantofii și a pășit în casă trecând pe lângă mine.

— Ei, Sakamoto-san, i-a spus tatălui meu, ce-aș vrea să am și eu viața dumitale, la pescuit pe mare toată ziua. Ce minunat! Și în zilele furtunoase te odihnești. Văd că soția dumitale doarme, continuă el. Ce păcat. Mă gândeam s-o examinez.

— Da? spuse tatăl meu.

— Săptămâna viitoare n-o să vin, să știi. Nu vrei s-o trezești ?

Tata și-a descurcat încet mâinile din năvod, dar în cele din urmă s-a ridicat.

— Chiyo-chan, mi-a spus el, adu-i doctorului o ceașcă de ceai.

Pe vremea aceea, numele meu era Chiyo. Nu aveam să devin cunoscută sub numele meu de gheișă, Sayuri, decât peste mulți ani.

Tata și doctorul s-au dus în cealaltă cameră, unde dormea mama. Am încercat să ascult la ușă, dar n-o auzeam decât pe mama gemând, și nimic din ce spuneau ei. Mi-am făcut de lucru cu ceaiul și curând doctorul a ieșit, frecându-și mâinile, cu o expresie foarte gravă. Tata a ieșit și el, apoi amândoi s-au așezat la masa din mijlocul încăperii.

— A venit vremea să-ți spun ceva, Sakamoto-san, începu doctorul Miura. Trebuie să vorbești cu una din femeile din sat. Poate cu doamna Sugi? Roag-o să facă o rochie nouă și frumoasă pentru soția dumitale.

— Nu am bani, domnule doctor, a spus tata.

— Cu toții am sărăcit în ultima vreme. Înțeleg ce spui. Dar i-o datorezi soției dumitale. N-ar trebui să moară în rochia aceea jerpelită pe care o poartă.

— Deci o să moară curând?

— În câteva săptămâni, poate. Are dureri cumplite. Moar-tea va fi o ușurare.

După asta, nu le-am mai auzit vocile, pentru că în urechi îmi vibra un zgomot ca aripile unei păsări speriate. Poate că era inima mea, nu știu. Dar dacă ai văzut vreodată o pasăre închisă în sala mare a unui templu, căutând o cale de scăpare, ei bine, asta se întâmpla în mintea mea. Nu mă gândisem niciodată că mama nu avea să trăiască în continuare, chiar așa bolnavă. N-o să-ți spun că nu mă întrebasesm niciodată ce s-ar întâmpla dacă ea ar muri; mă întrebasesm, la fel cum mă întrebasesm ce s-ar întâmpla dacă un cutremur ne-ar înghiți casa. Viața n-ar putea continua după un asemenea eveniment.

— Credeam că o să mor eu primul, spuse tata.

— Ești un om bătrân, Sakamoto-san. Dar ești sănătos. Ai mai putea să trăiești patru sau cinci ani. O să-ți las niște pastile pentru soția dumitale. Poți să-i dai două o dată, dacă trebuie.

Au mai vorbit o vreme despre pastile, apoi doctorul Miura a plecat. Tata a mai stat în tăcere multă vreme, cu spatele la mine. Nu purta cămașă, ci doar pielea lui atârânăndă; cu cât mă uitam mai mult la el, cu atât mi se părea că e pur și simplu un ciudat amalgam de forme și texturi. Șira spinării lui era ca un rând de cioturi. Capul, cu pete decolorate, părea un fruct lovit. Brațele erau niște bețe înfășurate în piele veche, atârânănd din două umflături. Dacă mama murea, cum puteam să continui să trăiesc în aceeași casă cu el? Nu voiam să-l părăsesc; dar, fie că era acolo, fie că nu, casa avea să fie la fel de goală după ce mama o părăsea.

În cele din urmă, tata mi-a rostit numele în șoaptă. M-am dus lângă el și am îngenuncheat.

— Ceva foarte important, spuse el.

Expresia lui era mai sumbră ca de obicei, cu ochii rotindu-i-se în orbite ca și când i-ar fi scăpat de sub control. M-am gândit că încerca să-mi spună că mama avea să moară în curând, dar el n-a spus decât:

— Du-te în vale, în sat. Adu niște tămâie pentru altar.

Micul nostru altar budist se odihnea pe o ladă veche, lângă intrarea în bucătărie; era singurul lucru cu adevărat de valoare din casa noastră cherchelită. În fața unei sculpturi grosolane a lui Amida, Buddha Paradisului de Apus, stăteau micile tăblițe mortuare negre, care purtau numele budiste ale strămoșilor morți.

— Dar, tată... asta-i tot?

Am sperat că o să-mi răspundă, dar n-a făcut decât un gest care înseamna că trebuie să plec.

*

Poteca ce pornea de la casa noastră urmărea marginea stâncilor înainte de a coti către sat. Era greu s-o străbați într-o zi ca aceea, dar îmi amintesc că eram recunoscătoare pentru vântul sălbatic care-mi abătea mintea de la necazuri. Marea era furioasă, cu valuri ca niște pietre cioplite până ajuseseră ca lama de cuțit, suficient de ascuțite cât să taie. Mi se părea că întreaga lume simțea ca mine. Oare viața nu era decât o furtună care ștergea urmele a ceea ce fusese o clipă mai înainte, lăsând în urmă un pustiu de nerecunoscut? Nu mai avusesem vreodată asemenea gânduri. Ca să scap de ele, am coborât în fugă poteca până când brusc satul mi-a apărut în fața ochilor. Yoroido era un târg micuț, chiar la gura unui golf. De obicei, luciul apei era împetriștat de pescari, dar în acea zi nu ieșiseră decât câteva bărci care se întorceau — și care mi se păreau, ca de fiecare dată, niște gândaci de apă care dădeau din picioare. Furtuna chiar se apropia acum; îi auzeam mugetul. Siluetele pescarilor din golf se estompau, pe măsură ce perdeaua de ploaie îi ascundea, până când au dispărut complet. Vedeam furtuna urcând panta către mine. Primele picături m-au lovit ca niște ouă de prepeliță și în câteva secunde eram udă de parcă aș fi căzut în mare.

Yoroido nu avea decât un singur drum, care ducea direct la intrarea în clădirea companiei Japan Coastal Seafood; era tivit cu case ale căror camere dinspre stradă erau folosite drept magazine. Am fugit către casa Okada, unde se vindeau produse de băcănie; însă atunci mi s-a întâmplat ceva — unul din acele lucruri banale cu consecințe imense, cum ar fi să

te împiedici și să cazi în fața trenului. Drumul de pământ bătătorit era alunecos din cauza ploii, iar picioarele mi-au alunecat de sub mine. Am căzut pe burtă, izbindu-mă cu obrazul de pământ. Cred că m-a amețit căzătura, pentru că îmi amintesc numai un fel de amorțeală și senzația că am în gură ceva ce vreau să scuip. Am auzit voci și am simțit cum cineva mă întoarce pe spate; am fost ridicată și purtată pe brațe. Îmi dădeam seama că mă duc în clădirea companiei Japan Coastal Seafood, pentru că simțeam cum mă învăluie mirosul de pește. Am auzit un plescăit, pe când măturau peștele de pe una din mesele de lemn pe podea și mă așezau pe suprafața ei slinoasă. Știu că eram udă de ploaie, însângeraată, că eram desculță și murdară și că purtam haine țărănești. Ceea ce nu știam era că din acel moment totul avea să se schimbe. Pentru că în această stare m-am trezit privind în ochii domnului Tanaka Ichiro.

Îl văzusem pe domnul Tanaka de multe ori la noi în sat. Trăia într-un oraș mult mai mare din apropiere, dar venea în sat în fiecare zi, căci familia lui deținea compania Japan Coastal Seafood. Nu purta haine țărănești ca pescarii, ci un kimono bărbătesc, cu pantaloni de kimono ce-l făceau să arate ca ilustrațiile cu samurai pe care le vezi prin cărți. Pielea lui era moale și întinsă ca cea de pe tobă; obrații îi erau ca niște dâmburi lucioase, ca pielea crocantă a unui pește prăjit. Întotdeauna mi se păruse fascinant. Când mă jucam pe stradă cu alți copii și domnul Tanaka se întâmpla să iasă din sediul companiei, întotdeauna mă opream din joc ca să-l privesc.

Zăceam acolo, pe masa slinoasă, în timp ce domnul Tanaka îmi examina buza, trăgând de ea cu degetele și întorcându-mi capul într-o parte și-n alta. Brusc, mi-a văzut ochii cenușii care-l fixau cu asemenea fascinație, încât nu mai puteam pretinde că nu mă holbez. Nu mi-a zâmbit batjocoritor, ca unei fete impertinente, și nici nu și-a ferit privirea ca să-mi arate că nu are importanță la ce privesc sau ce gândesc. Ne-am privit fix o clipă nesfârșită — atât de lungă, încât m-a luat cu frig, chiar și în aerul încins al pescăriei.

— Te cunosc, a spus el în cele din urmă. Ești fata cea mică a bătrânului Sakamoto.